

Vakıflar Dergisi

Yıl: Aralık 2020 • Sayı: 54

VAKIFLAR DERGİSİ

Yıl: Aralık 2020 - Sayı: 54 - Hakemli Dergidir. Haziran ve Aralık olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.
Vakıflar Dergisi TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı ve EBSCO veritabanı tarafından taranmaktadır.

Sertifika No: 16651

ISSN: 1011-7474

e-ISSN: 2564-6796

Sahibi

Vakıflar Genel Müdürlüğü Adına
Burhan ERSOY

Yayın Koordinatörü

Rifat TÜRKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Mevlüt ÇAM

Yayın Yönetmeni

Mehmet KURTOĞLU

Editör

Hüseyin ÇINAR

İngilizce Editörü

Miyase KOYUNCU KAYA

Teknik Editör

Hasan DEMİRTAŞ

Yayın Kurulu

Prof.Dr. Mehmet BULUT	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Prof.Dr. Hüseyin ÇINAR	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof.Dr. Yılmaz KURT	Ankara Üniversitesi (Emekli)
Prof.Dr. Mehmet ÖZ	Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr. Ali YILMAZ	Uşak Üniversitesi
Doç.Dr. Miyase KOYUNCU KAYA	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Murat YILMAZ	Ahmet Yesevi Üniversitesi

Yayın Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mahmut AK	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Enver ÇAKAR	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Abide DOĞAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Géza DAVID	Macar Bilimler Akademisi
Prof.Dr. Abdullah EKİNCİ	Harran Üniversitesi
Prof.Dr. Özer ERGENÇ	Bilkent Üniversitesi
Prof.Dr. Suraiya FAROQHI	İbn Haldun Üniversitesi
Prof.Dr. Zekeriya KURŞUN	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof.Dr. Mahmut KAYA	İstanbul Üniversitesi (Emekli)
Prof.Dr. Yunus KOÇ	Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr. İlber ORTAYLI	MEF Üniversitesi
Prof. Dr. Hüsrev SUBAŞI	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Prof.Dr. Eugenia KERMEİ ÜNAL	Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr. Aşıl TÜKEL YAVUZ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Emekli)
Prof.Dr. Bahaeddin YEDİİLDİZ	Hacattepe Üniversitesi (Emekli)
Prof.Dr. Musa YILDIZ	Gazi Üniversitesi
Dr.Öğr. Üyesi Vefa ÇOBANOĞLU	İstanbul Üniversitesi
Dr. Rhoads MURPHEY	Birmingham Üniversitesi (Emekli)
Evangeila BALTA	Ulusal Yunan Araştırma Vakıf/ Yunanistan

Yayın ve Danışma Kurullarındaki isimler unvan ve soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Dergimize gönderilen yazılar, önce yayın kurulunca incelenir ve uygun bulunanlar, değerlendirilmek üzere alanında çalışması ile tanınmış iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Yayınlanan yazı, belge ve fotoğrafların her türlü hukuki mesuliyeti yazarına aittir.

Yazışma Adresi

T.C.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı

Vakıflar Dergisi Atatürk Bulvarı No.:10 06050 Ulus / Ankara / Türkiye

Tel: (0312) 509 60 00 - Faks: (0312) 324 47 22

e-posta: vakiflardergisi@vgm.gov.tr • web: www.vgm.gov.tr - https://dergipark.org.tr/tr/pub/vakiflar

İÇİNDEKİLER / CONTENT

XIII. Asırdan Günümüze Sivas'ta Bir Rum Abdal: Şeyh Erzurumî ve Zaviyesi 9	9
A Rumelian Abdal in Sivas from the 13th Century to the Present: Sheikh Erzurumî and His Lodge	
Saim Savaş - Pınar Savaş	
Hatunsaray-Şeyh Şibli Zaviyesi'ne Dair Yeni Bir Kaynak: Karamanoğlu I. Süleyman Bey'in Vakfiyesi 29	29
A New Source About Hatunsaray-Sheikh Shibli Zawiya: Waqfiyya of Karamanoglu Suleiman I	
Ayşe Değerli - Yusuf Küçükdağ	
Ömer Paşa Ve Elmalı'daki Vakfı Üzerine Bazı Tespitler 41	41
Some Observations on Ömer Pasha and His Waqf in Elmalı	
Hatice Durgun	
Hamid-ili'nde Ulaşım Sistemi ve Zaviyeler 59	59
Transportation System and Zaviyahs in Hamid-ili	
İlker Yiğit	
XVI-XVIII. Yüzyıllarda Üsküp ve Manastır'da Kurulan Sıbyan Mektebi Vakıfları 87	87
Waqfs Established for the Primary School in Skopje and Bitola in the XVI-XVIIIth Centuries	
Mumin Omerov	
Mevlâna'nın Torunlarından Pir Hüseyin Efendi'nin Hayatı ve Vakıfları 99	99
The Life and Waqfs of Pir Hüseyin Efendi, One of Mevlâna's Grandsons	
Hamit Şafakcı	
Manisa'daki Hâtûniye, Sultâniye ve Murâdiye Külliyelerinin 1764-1765 Tarihli Tamirâtları 113	113
The Repairs of Hâtûniye, Sultâniye and Murâdiye Complexes in Manisa Dated 1764-1765	
Ertan Gökmen	
19. Yüzyılda Osmanlı Vakıf Tarım İşletmeleri (Edremid, Kemeredremid, Ayvalık ve Ayvacık Örneği) 139	139
Ottoman Waqf Agricultural Enterprises Structure and Problems in the 19th Century: (Example of Edremid, Kemeredremid, Ayvalık, Ayvacık)	
Nihal Cihan Temizer - Said Öztürk	
Mazbut Vakıfların Günümüz Hayır Hizmetleri 161	161
Contemporary Philanthropic Services of Mazbut Waqfs	
Eyüp Sabri Kala	
Amasya Kumacık Hamamının İlk İnşasındaki Planına Dair Bir Değerlendirme 185	185
An Evaluation of the First Construction Plan of Amasya Kumacık Bath	
Sibel Yazar	
Kastamonu Turnalı Camii'nde Candaroğulları Ve Osmanlılar Zamanına Ait Yeni Bulunmuş Vakıf Hatim Cüzleri 201	201
The New-Found Koranic Waqf Fascicules from the Candarids and the Ottoman Periods in Turnali Mosque of Kastamonu	
Cevdet Yakupoğlu - Namiq Musalı	
Kocaeli Hereke Dokuma Fabrikası Yerleşkesi'ndeki Hümâyûn Camii 235	235
Imperial Mosque in Kocaeli Hereke Weaving Factory	
Saliha Tanık	
Yunt Dağı Karakılınçlı Köyü Camii'nde Yazının Bezeme Unsuru Olarak Kullanımı ve Yapının Mimari Analizi 257	257
The Use of Script as Decoration Element in Yunt Mountain Karakılınçlı Village Mosque and Architectural Analysis of The Structure	
Ramazan Uykur	
Kitâbiyât / Book Review 283	283
Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv Rehberi 284	
284	
Yılmaz Kurt	
Balat ve Çine Vakıfları 286	286
Hasan Demirtaş	
Vefayât / Obituary 289	289
Kendi Dünyasında Bir Seyyah, Sanat Tarihinin İzinde Bir Hoca: Mehmet Fatih Müderrisoğlu	
Mehmet Kurtoğlu - Faruk Bürkük	
Mehmet Çetin'in Ardından 299	299
Murat Yılmaz	

Mevlâna'nın Torunlarından Pir Hüseyin Efendi'nin Hayatı ve Vakıfları*

Hamit Şafakcı**

Öz

Bu çalışmada Mevlâna neslinden Pir Hüseyin Efendi'nin hayatı ve vakıfları incelenmiştir. 1580 yılında doğan Hüseyin Efendi, 1666 yılında vefat etmiştir. Mevlâna Dergâhı'nın 17. postnişini olan Hüseyin Efendi, Sultan İbrahim'e arakıyye giydirilmesi, Abaza isyanındaki durumu ve Kadızadelilerin semaya bakışı gibi olaylarla muhatap olmuştur. Yaşadığı olaylar anlatıldıktan sonra vakıflarına değinilmiştir. Ona ait önemli eserlerden biri, Kapı Camii'dir demek abartı olmaz. Bu caminin yanında mescit, muallimhane ve çeşme yaptırmıştır. Ayrıca var olan bazı vakıflara da para tahsis etmiştir. 1659 yılında vakıflarında görevli 28 kişiye günlük 75 akçe ödenmiştir. Bu vakıfların en önemli gelir kaynağı, Hüseyin Efendi'nin vakfettiği han ve dükkânlardan elde edilen kiralardır. Bu anlamda hayırsever bir kişiydi. Araştırmada üç vakfiyedeki bilgiler diğer belgeler ve incelemeler ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler:Şeyh Hüseyin Efendi, vakıf, vakfiye, Konya, cami.

The Life and Waqfs of Pir Hüseyin Efendi, One of Mevlâna's Grandsons

Abstract

In this study, the life and the waqfs of Pir Hüseyin Efendi, descendant of Mevlâna, were examined. Hüseyin Efendi, born in 1580, died in 1666. Hüseyin Efendi, who was the 17th sheikh (head of a dervish lodge) of the Mevlâna Dervish Lodge, witnessed events such as Sultan Ibrahim's wearing of a dervish cone, his situation in the Abkhazian rebellion and the Kadızadelis movement. After explaining the events he experienced, his waqfs were mentioned. It is not an exaggeration to say that one of his important works is the Kapı (Gate) Mosque. Alongside this mosque, a masjid, a teacher's house (a kind of school) and a fountain were built. He also allocated money to some existing waqfs. In 1659, a total of 75 silver coins was daily paid to 28 people working in their waqfs. The most important source of income for these waqfs was the rents obtained from the inns and shops which were devoted by Hüseyin Efendi. In this sense, he was a philanthropist. In the research, the information in the three waqfiyahs was evaluated by comparing it with other documents and reviews.

Keywords: Sheikh Hüseyin Efendi, waqf, waqfiyah, Konya, mosque.

* DOI: 10.16971/vakiflar.623197

Makalenin Geliş Tarihi / Received Date: Eylül 2019 / September 2019

Makalenin Kabul Tarihi / Accepted Date: Haziran 2020 / June 2020

** Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, hamitsafakci@artvin.edu.tr; ORCID: 0000-0002-1290-3392

Giriş

Allah rızası için yapılan hayır eserleri kadar bu işlere vesile olan kişilerin hayat hikâyeleri de merak edilmektedir. Hayır sahiplerinin temel amacı, kıyamete kadar isimlerinin hayırla yâd edilmesidir. Bu anlamda çalışmada Pir Hüseyin Efendi'nin¹ gelir tahsis ettiği ya da yaptırdığı vakıf eserler üzerinde durulmuştur. Bu yapılardan biri Kapı Camii olup Osmanlı döneminde Konya'da yaptırılan nadir eserlerdendir. Bazılarının bu durumu Osmanlı'nın Konya'ya yatırım yapmadığı şeklinde değerlendirmeleri doğru değildir. Zira Konya'da Anadolu Selçuklu ve Karamanoğulları dönemine ait pek çok cami, mescit, medrese, çeşme, han ve hamam mevcuttu. Dolayısıyla ihtiyaç olmadığından Osmanlı'nın diğer yerlere yaptığı kadar yatırım yapmadığı söylenebilir. Ayrıca bu yatırımların daha çok varlıklı şahıslar tarafından yapılan hayır kurumları olduğu da unutulmamalıdır. Bu bağlamda dönemi açısından Konya'nın önde gelenlerinden olduğu anlaşılan Hüseyin Efendi'nin hayatı ile yaptırdığı eserleri aşağıda irdelenmiştir.

1. Pir Hüseyin Efendi'nin Hayatı

Pir Hüseyin Efendi, 988/1580-1581 yılında doğdu. 89 yıl yaşayan Çelebi, 62 yaşında mesned-nişin oldu. 1077/1666-1667 yılında vefat eden Hüseyin Efendi, 27 yıl şeyhlik yaptı (Seyyid Sahîh Ahmed Dede, 2011: 275, 307, 314). Burada verilen yıllardan 988 hicri yılı genel olarak zikredilmiştir (Seyyid Fazıl Mehmed Paşa, 2010:122; Önder, 1949: 1). Dolayısıyla Hüseyin Efendi'nin doğumu 1580 yılıdır. Ancak 86 yıl yaşadığını söyleyenler de vardır. 27 yıl hilafet makamında kaldığı da ortak fikirlerdendir (Seyyid Fazıl Mehmed Paşa, 2010:122; Önder, 1949: 1). Pir Hüseyin Efendi'nin öldüğü yıl ile ilgili de farklı fikirler vardır. Seyyid Fazıl Mehmed Paşa (2010: 122) 1074/1663, Mehmed Süreyya (1996: 699) 1071/1660-1661 ve sonraki araştırmacılar 1666 yılını vermiştir (Gölpınarlı, 2006a: 150; Top, 2016: 301). Önder (1949: 1; 1971: 245) ise iki çalışmasında 1663 ve 1666 yıllarını vererek aslında ortadaki karışıklığı da göz önüne sermiştir. Doktor Nazmi (1922: 39) ise Pir Hüseyin Efendi'nin 1071/1660-1661'de Konya'da vefat ettiğini söyler. Bütün bu verilere göre 1666 yılı kabul edilebilir. 1580 yılında doğup 86 yıl yaşadığı kabul edildiğinde 1666 yılı ortaya çıkmaktadır. Hicri tarihe göre 89 yıl, miladi tarihe göre ise 86 yıl yaşadığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu farklılık kullanılan takvimlerle alakalıdır.

Mevlâna neslinden olan Pir Hüseyin, Mevlâna Dergâhı postnişinliğine şöyle gelmişti: Çelebilik² makamında görev yaparken Sultan IV. Murad (1623-1640) tarafından azledilerek İstanbul'a sürülen Ebubekir bin Ferruh Çelebi'nin (ö. 1642) yerine, teamüle aykırı olarak inas yani Mevlâna'nın kız tarafından gelen çelebilerden Karahisar Mevlevihanesi şeyhi Mehmed Arif Efendi makama tayin edildi. Onun 1640 yılında vefatı üzerine Ebubekir Çelebi teklif edilen postnişinlik görevini kabul etmeyince Hüseyin Efendi, Sultan İbrahim'in (1640-1648) 8 Ekim 1640 tarihli beratıyla 17. halife olarak Mevlâna Dergâhı postnişinliğine getirildi (Şafak, 2012: 255). Pir unvanıyla şeyhliğe gelen Hüseyin'in³ babası

1 Makalede tanıtılan Hüseyin; pir, şeyh, çelebi ve efendi gibi unvanlarla anılmıştır. Hatta bu unvanların birkaçı birlikte kullanılmıştır. Daha ziyade Pir Hüseyin Çelebi olarak bilinmesine rağmen yaptırdığı vakıf eserleri Pir Hüseyin Efendi adıyla anıldığından makalede bu isim tercih edilmiştir. Ancak farklı unvanlarla da olsa bahsedilen kişilerin aynı olduğu unutulmamalıdır.

2 Konya Mevlevihanesi postnişini olan *çelebi efendi*, Mevlâna'nın mutlak vekili ve bütün Mevlevî şeyhlerinin mercii idi. Zira Mevlevî şeyhlerinin azli ve nasbı ona aitti. Hangi dergâha giderse şeyh postu kendisine sunulurdu (Pakalın, 1993: 345). Nitekim Yenikapı Mevlevihanesi şeyhliğine atanan Hacı Ahmed Dede, Konya'da seccadenişin olan Pir Hüseyin Efendi'den meşihatname almıştı (Seyyid Sahîh Ahmed Dede, 2011: 308). Çelebi efendilere hükümet tarafından büyük ehemmiyet verilirdi. Uzun zaman yeni padişahlara kılıç kuşatma hakkı hemen hemen çelebi efendilere inhisar etmişti (Pakalın, 1993: 345).

3 Mevlâna Dergâhı postnişinlerini sırasıyla kaydeden Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin listesine göre 17. postnişin *Pir Hüseyin Çelebi Efendi ibn Hasan Çelebi ibn Ferruh Çelebi Efendi ibn Hüseyin Çelebi'dir* (Şafak, 2016: 159). 1785 yılında 23. halife olan Mehmed Emin Efendi'nin nesebinden hareketle Pir Hüseyin'in sonraki yıllara ait nesli ise şöyle sıralanabilir: *Çelebi Hacı Seyyid Mehmed Emin Efendi ibn İsmail Çelebi ibn Bayram Çelebi ibn Abdülhad Çelebi ibn Çelebi Pir Hüseyin Efendi* (Seyyid Sahîh Ahmed Dede, 2011: 340).

Hasan Çelebi bin Ferruh Çelebi'dir dolayısıyla Mehmed Arif Küçük'ten⁴ daha çok hak sahibidir (Sâkıb Mustafa Dede, 1283: 174).

Hüseyin Efendi'nin adı bazı hadiselerde geçmektedir. Bunlardan birine göre Sultan İbrahim'in saltanatının sonlarına doğru, sultanın zihnindeki sıkıntılar ile kötülükleri uzaklaştırmak için çeşitli yollara başvurulmuştu. Hekimlere muayene ettirilerek ilaç tedavisi yanında şeyhe de müracaat edilmişti. Zikir, sema ve safa akabinde arakiyye⁵ tekbir buyrulmuş, tam padişaha giydirilecekken şehzadeye giydirilsin emri üzerine öyle yapılmıştı. Bunun üzerine şeyh acilen memleketine dönmüş ve bu durumu padişahlığın şehzadeye geçeceği şeklinde yorumlamıştır⁶ (Sâkıb Mustafa Dede, 1283: 176). Ancak olaya ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğini "Sakıb Dede'ye inanırsak İbrahim'in deliliği geçsin diye padişaha arakiyye tekbir etmek⁷ üzere Pir Hüseyin Çelebi'yi İstanbul'a çağırılmışlar" (Gölpınarlı, 2006a: 160) şeklinde ifade edenler de göz ardı edilmemelidir.

Hüseyin Efendi zamanında çelebiler arasında postu elde etmek için çekişmeler olmuştu. Derviş Çelebi, şeyhliği talep etmiş ama kendisine Galata Hânkahı şeyhliği verilmişti⁸ (Sâkıb Mustafa Dede, 1283: 175). İsyân hadiselerinde Hüseyin Efendi'nin ismi zikredilmiştir. Köprülü Mehmed Paşa (ö. 1661) zamanında Abaza Hasan Paşa'nın isyanda Konya'yı karargâh olarak kullanması, Konya ileri gelenleri ile Çelebi'yi tedirgin etmiş ve töhmet altında bırakmıştı. Fakat bunlarla mücadele edecek bir kuvvet yoktu (Sâkıb Mustafa Dede, 1283: 176; Top, 2016: 301). Hüseyin Efendi'nin Hasan Paşa'yı Konya'ya davet ettiğini ve paşaya arakiyye giydirdiğini söyleyen iki kişi ortaya çıktı. Hâlbuki şeyh, paşaya nasihat için gitmişti. Nitekim Mısır hazinesini taşıyanlar İstanbul'a ulaştınca, hazinenin isyancıların eline geçmemesini ve Karaman'ın yıkılmamasını Pir Hüseyin'in engellediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla şeyhe atılan iftiralar boşa çıkmış (Sâkıb Mustafa Dede, 1283: 177) ve bahsedilen kişiler tek bir iple boğulmuşlardı (Gölpınarlı, 2006a: 160).

Anadolu karışıklıklarla uğraşırken başkentte de başka sıkıntılar vardı. Kadızadeler, tasavvuf erbabına ve tarikatlara karşı amansız bir savaş açmışlardı. Hatta bir kısmı şeyhülislamdan "sema etmenin haram, sema edenlerin kâfir olduklarına dair" fetva almış, tekkeleri basıp dervişleri dağıtmayı planlamışlardı. Bu durumu öğrenen Köprülü, elebaşları Kıbrıs'a sürdürmüştü (Top, 2016: 301). Böyle bir ortamda ayinin

4 Asırlarca çelebi efendilik makamına Mevlâna'nın erkek evladından gelenlerin en ehliyetlileri getirilmiştir. Yalnız Çelebi Ebubekir Efendi isminde biri, lazım olan bütün vasıflara sahip olmakla birlikte, bazı olumsuz olayların tesiriyle makamında uzaklaştırılmış ve kız evlattan gelen Karahisarlı Arif Çelebi Efendi getirilmiştir (Pakalın, 1993: 345). 1630 yılında çelebilik makamına oturan Ebubekir Çelebi, 1638 yılında Bağdat Seferi'ne giderken Konya'ya uğrayan IV. Murad'la görüştü. Karşılıklı hediyeler verildi. Suğla'dan yılda bir yük akçe alma hakkı da verilmişti. Hâlbuki Konya halkı, ahalinin fukara olması nedeniyle tekâlif-i şakkadan muafiyete dair bir istekte bulunmasını rica etmişti. Ayrıca Çelebi'nin mutfak için birşey arttırmaması şikâyet edilmişti. Seferden dönen sultana bu parayı da biriktirdiği paraya eklediği haber verince evi aranmış ve paralar bulunmuştu. Asılmasını istemesine rağmen şeyhülislamın araya girmesiyle İstanbul'a sürülmüştür. 1638 yılından önce ölmüştür. Sakıb Dede ise 1642 yılında öldüğünü söyler (Gölpınarlı, 2006a: 159; Naîmâ Mustafa Efendi, 2014: 868-869). (Bu kişinin görevden alınması, mallarının müsadere edilmesi ve İstanbul'a sürgün edilmesi hakkında bk. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III/1, TTK Yay., Ankara 1995, s. 200-201). Yine Mevlâna Vakfı mütevellisi olan Ebubekir Çelebi'nin, kendi isteğine göre hareket ederek vakfın görevlilerinin maaşlarını ödemediği, görevleri başka kişilere verdiği belirtilmiştir. Ayrıca vakıfta kalan görevlilerin de ücretlerini tam olarak vermediği, vakıf reayasından da haksız para aldığı yönünde şikâyetler vardı (BOA, İE.EV. 7-857).

5 Terlik, ter emen anlamına gelen *arâkiyye*; başa giyilen ve dövme yün keçeden yapılan beyaz yahut kahverengi, çok defa yukarı kısmı, aşağıya nispetle yassı olan üstü, iki tarafın birleşmesinden meydana gelen bir çizgi arz eden, boyu kısa serpuşa denirdi. Dilde arakiyye tarzına gelmiş (Gölpınarlı, 2006b: 16), sonraları yalnız derviş serpuşu manasında kullanılmıştır (Pakalın, 1993: 64).

6 Bu olayın anlatılış hakkında bk. Şafak (2012: 255); Top (2016: 300); Gölpınarlı (2006a: 160).

7 Arakiyye tarikatlarına göre değişen bir merasimle giydirilirdi. Muhtelif salavatlar ve gülbankların yanı sıra mutlaka tekbir getirilmek suretiyle yapıldığı için *arakiyye tekbirmek* denirdi. Mevlevîler de arakiyye tekbirmekle merasimi yaparlardı (Tanman, 1991: 266). Dolayısıyla *Allahüekber* diye tekbir getirerek arakiyyeleri giydirdikleri merasimleri vardı.

8 Olayın nakline dair ayrıca bk. Gölpınarlı, 2006a: 160; Top, 2016: 300.

yasaklanmasını gören (Seyyid Sahîh Ahmed Dede, 2011: 314) Pir Hüseyin, sema ayinine⁹ son şeklini vermişti (Özcan, 2004: 464).

Çeşitli olaylarla anılan Pir Hüseyin Efendi'nin ailesine dair bilinenler ise şöyledir: Babası Hasan Çelebi bin Ferruh Çelebi, ninesi Aynî Hatun'du. Kendisinden önce ölen eşlerinin adları Hanî ve Mısırlı Kadın diye meşhur olan Şirzade Hatun'du (Konyalı, 1997: 430). *Veled Çelebi Silsilenamesi'*ne göre beş erkek çocuğu vardı (Şafak, 2012: 255). 1650 yılında 72 yaşındaki Pir Hüseyin'in oğlu Abdülhad Çelebi dünyaya geldi. Öldüğünde oğlu Abdülhad Çelebi, 17 yaşındaydı¹⁰ (Seyyid Sahîh Ahmed Dede, 2011: 309, 314).

Pir Hüseyin güzel sözlerle anılmıştır. Zira o; sema ve safa meclisleri düzenleyen, Hazret-i Pîr'in divanıyla ilgilenen ve cemaati terk etmeyen biriydi (Sâkıb Mustafa Dede, 1283: 177). Âlim ve cömertti (Mehmed Süreyya, 1996: 699). Olgunluk ve huyunun güzelliği gereği bağlanan aslan gibi mübarek gün ve gecelerde Allah'ı zikrederken ve hadisler okurken bunları gizli yapardı. Bu gecelerde uykuyu terk ederdi. Yaratılışı gereği geceyi aydınlatan bir ışık gibiydi. Aynı zamanda mert ve edepli bir insandı. Sayılan bu özelliklerinden dolayı Sâkıb Mustafa Dede (1283: 174), onun şeyh olacağına önceden belli olduğunu da belirtmiştir.

2. Pir Hüseyin Efendi'nin Vakıfları

Hayatı hakkında yukarıda bilgi verilen Pir Hüseyin Efendi'nin vakfiyesinden hareketle vakıfları irdelenmiştir. Bu anlamda tarihleri aynı olan iki vakfiye incelenmiş ve Konyalı'nın (1997: 429) gördüğü vakfiye ile karşılaştırılmıştır. Bahsedilen iki vakfiye de surettir. Bunlardan biri Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA)'nde, diğeri Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)'ndedir. Evâsıt-ı Receb 1069/4-13 Nisan 1659 tarihli vakfiye suretlerine göre vâkıf Pir Hüseyin, Mevlâna Türbesi'nde "hâlâ şeyh ve seccadenişin olan sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât eş-Şeyh Hüseyin Efendi ibn Hasan Çelebi es-Siddîk el-Mevlevî" olarak tanıtılmaktadır. Pir Hüseyin, türbe yakınlarında kendi malıyla yaptırdığı han ile kahve dükkânları ve diğeri mülklerini vakfetmiş, akrabalarından Mustafa Çelebi ibn Ahmed'i hayatta oldukça günlük bir akçeyle vakfına mütevellî tayin etmiştir. Bahsedilen mülkler kiraya verilecek, aylık kirası tahsil edilerek vakıfların masraflarına harcanacaktı. Onun ölümünden sonra "evlâdım ve evlâd-ı evlâdım batnen ba'de batnin ve karnen ba'de karnin mutasarrıf olalar"¹¹ diyerek vakıfta kimin tasarrufta bulunacağını da tayin etmişti (VGMA. VKF.d. 2178: 38; BOA, EV. HMMH.d 5052: 3; Belge 1).

Vakfiye suretinin altında ulemadan Mustafa Efendi (Konya müftüsü), müderrislerden Mevlâna Mehmed Efendi ve şeyhlerden Abdülhalim Efendi'nin isimleri vardır (VGMA. VKF.d. 2178: 39). Diğeri surette ise sadece Konya müftüsü Mustafa Efendi yazılmıştır (BOA, EV. HMMH.d 5052: 3). İ. Hakkı Konyalı'nın bahsettiği vakfiyede şahitler ile vakfiyeyi tasdik edenler daha ayrıntılıdır. Bu bakımdan buradaki bilgiler önemlidir. Ankara'da Kuyud-ı Kadime Arşivinde bulunan Konya livasına ait mufassal bir defterde caminin 1060/1650 yılında yapıldığına işaret eden Arapça bir vakfiyesi vardır. Vâkıf, mabedin tevliyetini Mustafa Çelebi'ye vermiştir. Ondan sonra evladına şart koşturmuştur. Vakfiyenin üstünde Konya kadısı Mehmed ibn Şeyh İbrahim ile Konya müftüsü Mustafa Efendi'nin tasdikleri vardır (Konyalı, 1997: 429). Yukarıda anlatıldığı üzere vakfiyenin tarihi 1659 olmalıdır. Ancak vakfiyeye eksik yazılmış ya da yanlış okunmuş olmalıdır.

9 Mevlevî ayini ya da sema, Mevlâna'nın dini toplantılarda duyduğu ilahi aşkla herhangi bir kaideye bağlı kalmaksızın yaptığı semalardan (dönüş) alınan ilhamla, kendisinden sonra düzenlenip geliştirilerek şekillenmiş, bir zikir toplantısıdır (Özcan, 2004: 464).

10 Burada verilen yaşlar, hicri takvime göredir.

11 Bu ifadelerin anlamı için bk. Hamit Şafakçı, "Turgutoğulları'ndan Sultan Hatun'un Vakfı", *Vakıflar Dergisi*, S. 44, Ankara 2015, s. 56.

Vakfiyede kayıtlı şahitler şunlardır: Sultan Süleyman Camii vaizi Şeyh Abdurrahman, ulemâdan Sadreddin Konevî Türbesi'nde vaiz Şeyh Mustafa, Alaeddin Camii vaizi Şeyh Mahmud ibn Ömer, Şerafeddin Camii vaizi Abdülhalim ibn Muharrem, kadılardan Mevlâna Ali ibn Mahmud, Mevlâna Türbesi imamı Mevlâna Hammamî Hacı Mehmed ibn Mustafa, hatiplerden Mevlâna Abdurrahman, tarikatçı Ahmed Çelebi İbn Mustafa, Derviş Mehmed, Mevlâna Türbesi kapıcılarından Derviş Sefer (Konyalı, 1997: 429). Bu şahitler, bahsedilen dönemde Konya'nın önde gelen kişilerini göstermesi açısından önemlidir. Yine bahsi geçen tarihte Konya'daki bazı ibadethaneler ile görevlileri de öğrenilebilmektedir. Şahitler arasında Mevlevîlerin de olduğu anlaşılmaktadır. Üç vakfiyede de Konya müftüsü Mustafa Efendi zikredilmiştir. Pir Hüseyin Efendi'nin vakfiyelerde bahsedilen hayır eserleri şunlardır.

2.a. Pir Hüseyin Camii/ Kapı Camii

Pir Hüseyin, Konya şehri suru haricinde bir cami ile caminin ihtiyacı olan çeşmeleri yaptırmıştı. Diğer hayratı "hasenât-ı Hüseyniye" olarak ahali arasında bilinirdi. Burada Mesnevî ve Kur'an okunmaktaydı (Sâkib Mustafa Dede, 1283: 178). Pir Hüseyin Camii ya da Kapı Camii olarak bilinen mabet, vakfiyede At Pazarı yakınlarında gösterilmektedir¹² (VGMA. VKF.d. 2178: 38). Yani bulunduğu yerle tarif edilmiştir. Ancak vakfiyenin başlığında *Kapu Camii* olarak adlandırılmıştır. Nitekim sonraki çalışmalarda Kapı Camii'nin asıl adının *İhyaiyye* olduğu, Konya Kalesi'nin At Pazarı Kapısı ile Telli Kapısı arasında olduğundan Kapı Camii adını aldığı belirtilmiştir (Doktor Nazmi, 1922: 39; Önder, 1971: 245; Konyalı, 1997: 426). Bir minaresi bulunan caminin üzeri eğik yüzeylere bölünmüş ve kurşunla örtülmüştür. Sade ve basit bir mimari tarzı vardır (Önder, 1949: 1).

Mevlâna'nın torunlarından Mevlâna Dergâhî postnişinlerinden Şeyh Hüseyin Efendi tarafından yaptırılan Kapı Camii'nin yapılış tarihini Önder (1971: 245) 1069/1658 yılı olarak verirken Konyalı (1997: 429) 1060/1650 yılını öne sürer. Doktor Nazmi (1922: 39) ise 1069/1658-1659 tarihine işaret eder. İncelenen vakfiye suretlerine göre caminin ilk yapılış tarihinin 1659 olduğu anlaşılmaktadır. Kapı Camii üzerinde altı satırdan oluşan ve Konyalı şair Şevki tarafından kaleme alınan kitabe, sülüs hatla mermer üzerine yazılmıştır:

Pir Hüseyin nesl-i pîr kıldı binâsın ibtidâ

Anda İslâm, eyledi Hakk'a salât ile du'â ... (Muşmal vd. 2009: 455)

Bu ifade camiyi ilk yaptıranın Pir Hüseyin olduğuna işaret etmektedir. Sonraki satırlarda Eşenlerlioğlu'nun, son inşasını ise hayır sahiplerinin yaptığı vurgulanmıştır. Kâgîr, tuğla örgü bir kubbesi bulunduğu sanılan ilk yapı, bilinmeyen bir sebeple yıkılmış yerine 1811 yılında taşlarından faydalanarak Konya müftüsü Eşenlerlize Seyyid Abdurrahman (ö. 1815) tarafından yeniden yaptırılmıştır (Önder, 1971: 245). 1867 yılında Konya Çarşısı yanarken cami de yanmıştır¹³ (Konyalı, 1997: 430). Bu yangında cami civarındaki vakıf dükkânlarından 192'si de yanarak büyük bir zarar meydana gelmişti. O zaman postnişin

12 Vakfiyede belirtilen hususlar diğer belgelerle de teyit edilmektedir. Bunlara göre Hüseyin Efendi Camii, Konya'da At Pazarı Kapısı haricindeydi (VGMA, VGMA. HRF.d. 1107: 15a). Camiyi yaptıran Şeyh Hüseyin Efendi, Mevlâna evladındandı (VGMA, HRF.d. 1119: 112b). Camide hariçten kimse görev almaz. Mevlâna neslinden olan kişiler görev alırdı (VGMA, HRF.d. 1112: 5b). Huruftat defterlerine göre bahsedilen vakıflara yapılan tüm atamalara dair bk. Temel (2019: 466-506).

13 Konya'da meydana gelen büyük yangında yanan Kapı Camii'nin yeniden yapılmasına dair keşif defterinin leflerinde yanan camilerin planları vardır (BOA, A.MKT.MHM 406/10). 1867 yılında Konya Çarşısı'nda çıkan yangın, Kapı Camii bitişiğindeki çubukçu dükkânının altında bulunan kahve ocağındaki mangal ateşinin dükkân sahibi tarafından söndüğü düşünülerek kabasıyla bırakılması nedeniyle çıkmıştır (Muşmal, 2008: 105-106). 1867 yangınından sonra yapılan keşif ve yeniden inşa süreci hakkında bk. Muşmal vd. 2009. Bu çalışmada çok ayrıntılı bir anlatım olduğundan bu yıla ait veriler buradan takip edilebilir. Aynı şekilde caminin bugünkü durumu ile mimari özellikleri de bu incelemede belirtildiğinden bu çalışmaya müracaat edilebilir.

olan Mahmud Sadreddin, dükkânı yanmış olanlardan 41.150 kuruş toplayarak dükkânları¹⁴ yeniden yaptırmıştı. Yanan cami için ise halktan para toplanmış ve 1871 yılında üçüncü kez inşa¹⁵ edilmiştir. Bu inşasında yıkılan Konya Kalesi taşları kullanılmıştır (Önder, 1949: 1; Doktor Nazmi, 1922: 39). 21 Haziran 1878 tarihinde caminin adı Hüseyin Efendi Camii namıdır *Kapu Camii* olarak zikredilmiştir. Bu tarihte caminin hitabetine Halil Efendi atanmıştır (VGMA. VKF.d. 2179: 124). Caminin yeniden yapılmasına rağmen bu tarihte hâlâ aynı isimle anılması dikkat çekmektedir.

Kapı Camii'nin 1831-1836 yıllarına ait gelir-gider kaydına göre 35 dükkân vakfa kira ödemişti. Kira ücretleri üç akçe ile 80 akçe arasındaydı. Dükkânlar arasında leblebici, kahvehane, mumhane, tüfekçi, demirci, boyahane, keçeci, kuyumcu, yemenici gibi işletmeler vardı. Dükkânlardan altı yılda toplam 5.233 akçe gelir kaydedilmişti. Buradan Çelebi Efendi'ye verilen altı yıllık çeşitli ücretlerin¹⁶ toplamı 4.971 akçe kiradan düşülmüş ve 262 akçe kalmıştı. Yazıcı ücreti 11, muhasebe harcı 229 ve zahire masrafı 2.740 akçe olmak üzere 2.969 akçe ise nakit gelirine eşitti. Caminin diğer masrafları ise 100 kıyye muma 300 akçe, beş berat ücreti 80 akçe, mütevelliyeye 200 akçe olmak üzere 580 akçe, altı yıl (H. 1247-1252) boyunca toplam masrafı 3.480 akçeydi. Bahsedilen dükkânlar¹⁷ ilgili yıllarda vakıf tarafından tamir ettirilmiştir. 1836 yılında ise Kapı Camii'nin minare kapısı ve kandil sandıkları tamir ettirilmiş ve caminin perdelerine bakım yapılmıştı (VGMA. VKF.d. 2178: 39).

Pir Hüseyin, At Pazarı yakınlarında yaptırdığı camiye hatip olana günlük iki akçe, iki müezzine ikişer akçe, dört devirhana birer akçe, cuma günü muhaddis¹⁸ olarak görev yapana iki akçe, üç vakit imamı olana iki akçe; kayyım, ferraş ve çerağdar olana üç akçe, kandil mumu için bir akçe olmak üzere günlük 18 akçe vakfetmiştir¹⁹ (VGMA. VKF.d. 2178: 38; Tablo 1).

Kapı Camii Vakfı'nın tevliyeti "*batnen ba'de batn evlâd-ı zükûrunun aslahına*" şart koşulmuştur (KŞS 115: 38-1). Yani vâkıfın neslinden olmak, erkek evladının soyundan gelmek ile göreve uygun olmak gibi özelliklere sahip olan vakfın mütevellisi olabilirdi.

Farklı vakıflardaki görevleri bazen aynı kişiler yapabilmekteydi. Mevlâna evladından Hüseyin Efendi Türbesi'nde iki akçe ile cüzhan, Çelebi Hanı Mescidi'nde iki akçe ile ikinci namazından sonra Kur'an okumakla görevli ve Şeyh Aliman Mahallesi'ndeki muallimhanede üç akçeyle muallim-i sıbyan olan Mehmed bin Abdulahad'ın beratı 1730 yılında yenilenmiştir (VGMA, HRF.d. 1109: 11b). 18 Temmuz 1835 tarihinde, Hüseyin Efendi Camii'nde günlük üç akçe ile nazır olan Hüseyin bin Osman'ın ölümü

14 Camiye ait vakıf dükkânların hududu hakkında bk. Önder (1949: 2).

15 Yangının ardından cami, Eşenlerli Abdurrahman Efendi'nin torunu Abdurrahman Efendi ile halkın yardımıyla taş malzemeden yeniden inşa edilmiştir (Muşmal vd. 2009: 447).

16 Mevlâna postnişini Mehmed Said Efendi tarafından görevlendirilen Mesnevihanzade Osman Efendi'nin kiradan ödediği miktarlar şöyleydi: Çelebi Efendi'ye 18, caminin imam ve hatibine 256, caminin kayyımına 150, kandilciye 30, mihrap üzerindeki muma 86, revgan-ı zeyt için 160, kandil ve şema 30, Şeyh Ali hatibine 12 ve Tahtatepen hatibine altı akçe olmak üzere 1831-1834 yılları arasında 748,5 akçe yazılmıştır. 1835 ve 1836 yıllarında ise türbedeki muallimhanenin hocası Ahmed Efendi ile halifelerine 240 akçe zamlı 988,5 akçe kaydedilirken toplam masraf 4.971 akçeye ulaşmıştır (VGMA. VKF.d. 2178: 39).

17 Caminin vakıf dükkânları konusunda cumhuriyet döneminde de sıkıntılar olmuştur. 29 Kasım 1946 tarihinde, Kapı Camii bitişiğinde vakfa ait dört dükkânın yıkılma tehlikesi olmamasına rağmen belediyece yıkırılma teşebbüsünün engellenmesi istenmiştir. Bu istek üzerine böyle bir duruma mahal verilmemesi ilgililere bildirilmiştir (BCA, 030.10.191.306.19).

18 Hadis öğretren öğretim elemanına muhaddis denirdi. Devirhan ise her cuma namazından önce, Kur'an'ın bir cüzünü okumakla görevli olan ve bu şekilde Kur'an'ı hatmeden görevlidir (Yediyıldız, 2003: 370, 375).

19 Hüseyin Efendi Camii'nde çeşitli tarihlere görev alanlar ve günlük ücretleri şöyleydi; imam (iki akçe), kayyım (dört akçe), cüzhan (yarım akçe), nazır (üç akçe), hatip (iki akçe), devirhan (bir akçe), şeyh (bir akçe), vaiz (iki akçe), sermahfil (bir akçe), mütevellî (ücretsiz), ferraş (bir akçe), müezzin (iki akçe) ve bevab (iki akçe) (VGMA, HRF.d. 1140: 243a; VGMA, HRF.d.1107: 14b, 15b, 20a, 22a, 23b, 27a, 28a, 29b, 37a). Vakfiyeden daha yüksek günlük ücret çıkmasının nedeni, camiye belirli şartlarla başka gelirler bağışlayanların olmasıyla alakalıdır. Bahsedilen ücretler, farklı da olabilmekteydi. Nitekim 1749 yılı başlarında camide cüzhan olana günlük iki akçe, han ve dükkân kiralardan verilmişti (VGMA, HRF.d.1112: 19a).

üzerine oğulları es-Seyyid Mustafa ve es-Seyyid Ahmed Çelebilere tevcih olunmuştu. Aynı tarihte caminin günlük üç akçeyle hatip ve devirhanı olarak aynı kişiler atanmıştı (VGMA, VKF.d. 2176: 93).

Camiye, Hüseyin Efendi dışında dükkân veya para bağışlayanlar da vardı. Bunlardan biri Hacı Mehmed bin el-Hac Abdi idi. Dükkânlardan elde edilen gelirden günlük üç akçeyi pazar ve pazartesi günleri ders verecek dersiamlara şart koşmuştu (VGMA, HRF.d. 1109: 23b). el-Hac Abdullah, pazartesi ve çarşamba günleri ders vermek üzere bir miktar parayı camiye vakfetmiş ve akrabalarının yararlanmasını şart koşmuştu (VGMA, HRF.d. 1109: 23b). Yine el-Hac Mevlüd Vakfı'ndan günlük sekiz akçe dersiyeye ayrılmıştı (VGMA, HRF.d. 1107: 23a; 45 Numaralı Konya Şer'iyeye Sicili... 2008: 657-658).

At Pazarı'ndaki Hüseyin Efendi Camii'nde vaiz olanlara Mescidli adlı köyden bağ ve bahçe, 1676 yılında vakfedilmişti (3 Numaralı Konya Şer'iyeye Sicili... 2013: 103). Camide cumartesi günü vaiz olanlara iki akçe, Mevlüd oğlu Mustafa adlı hayır sahibinin vakfettiği 40 kuruşun ribhından ödenmişti (VGMA, HRF.d. 1113: 4a). Seyyid Hacı Mustafa bin Seyyid Ömer adlı kişi, Kapı Camii'ne 1712 tarihli vakfiyesinde vakfettiği gelirin 2/3'ünü camideki vaize, 1/3'ünü ise evlada şart koşmuştu (3 Numaralı Konya Şer'iyeye Sicili... 2013: 111). Yine Hacı Süleyman adlı hayır sahibi, camiye bıraktığı paranın gelirini vaiz olacaklara tahsis etmişti (VGMA, HRF.d. 1112: 16b). Sadece verilen örnekler bile cami yapıldıktan sonra birçok kişinin camiye vakıflar bıraktığını göstermektedir. Birbirinden farklı ve sayıca burada zikredilenlerden daha kalabalık olduğu düşünülen hayır sahiplerinden hareketle Konyalıların yapılışından itibaren Kapı Camii'ne farklı bir anlam yüklediği söylenebilir.

2.b. Pir Hüseyin Camii

Pir Hüseyin'in Şeyh Aliman Zaviyesi yakınında yaptırdığı cami, Pir Hüseyin Camii olarak zikredilmiştir. Türbe yakınındaki bu cami, Şeyh Aliman Mahallesi'ndeydi. Minber koyduran Şeyh Seyyid Hasan'ın adıyla da anılırdı (Küçükdağ, 1989: 36). Caminin hatibine günlük iki akçe, müezzine bir akçe ve muhaddisine bir akçe bırakmıştı (VGMA, VKF.d. 2178: 38; Tablo 1). 1749 yılı başlarında, camide müezzin olan kişi günlük bir akçe ücret almıştı (VGMA, HRF.d. 1112: 19a). Dolayısıyla vakfiyedeki şarta uygundur. Ancak vakfiyede olmayan görevliler de vakıfta görev alabiliyordu. 12 Eylül 1703 tarihinde Şeyh Aliman Mahallesi'ndeki Hüseyin Efendi Camii'nde üç akçe ile nazır olan Mehmed ölünce Şeyh İbrahim atanmıştı (VGMA, HRF.d. 1107: 14b).

2.c. Çelebi Hanı Mescidi

Hüseyin Efendi, Çelebiler Hanı²⁰ içerisinde bir mescit yaptırmıştı. Mescitte beş vakit namaz kıldırın imama günlük dört akçe ve her gün öğle vaktinde Kur'an'dan bir cüz okuyacak olan müezzine iki akçe olmak üzere günlük toplam altı akçe bırakmıştı (VGMA.d 2178: 38; Tablo 1). Vakfiyede ayrılan gelir, sonraki yıllara ait kayıtlarda²¹ da zikredilmiştir. 27 Nisan 1811 tarihinde, Çelebiler Mescidi'nde günlük dört akçe ile imam olan Mevlâna evladından es-Seyyid Abdulhay'ın ölümü üzerine görevi, Mevlâna postnişini olan Mevlâna Said'e tevcih edilmişti. 11 Ocak 1816 tarihinde, Şeyh Hüseyin'in yaptırdığı mescitte iki akçeyle ikinci vaktinde Kur'an talisi olan es-Seyyid Hafız Pir ibn es-Seyyid İsmail'in vefatı nedeniyle görevi aynı postnişine verilmişti. 1836 yılında, vakfiyede geçen Çelebiler Hanı diye bilinen han ile içindeki mescidin tamamen harap olduğu ve vakfın ihyası için kudretleri olmadığından harap kaldığı da bildirilmiştir (VGMA.d 2178: 39).

20 Çelebi Hanı, At Pazarı Kapısı dışında Piri Paşa Mahallesi'nde idi. Mevlâna soyundan gelen Mehmed Çelebi tarafından inşa ettirildiği için Mehmed Çelebi Hanı ya da Çelebiler Hanı olarak zikredilmiştir. 1707 yılında han, harabe haldeydi. Çelebi Hanı, Konya'ya gelen tütün tüccarlarının kaldığı, tütün ticaretinin yapıldığı bir yerd (Küçükdağ, 2011: 318).

21 Şeyh Hüseyin Efendi'nin Çelebi Hanı'nda yaptırdığı mescidin müezzine iki akçe ve her gün bir cüz okumak şartıyla cüzhana bir akçe verildiğinin vakfiyede yazılı olduğu belirtilmiştir (VGMA, HRF.d. 1107: 44b; VGMA, HRF.d. 1111: 4b).

2.ç. Şeyh Hüseyin Efendi Muallimhanesi

Şeyh Hüseyin, türbe yakınlarında bir muallimhane²² yaptırmıştı. Vakfiyesine göre muallimhanedeki hocaya günlük dört akçe, halifeye iki akçe, burada günde iki cüz okuyacak görevliye iki akçe ve sıbyana yedi akçe olmak üzere günlük toplam 15 akçe verilecekti (VGMA.d.2178: 38; Tablo 1). Şeyh Hüseyin Efendi'nin yaptırdığı türbe ve muallimhanede 9 Mart 1723'te, iki akçeyle cüzhan ve Çelebi Hanı'ndaki mescitte iki akçeyle Kur'an okuyan Mevlâna evladından Mustafa ölünce oğlu Mehmed atanmıştı (VGMA, HRF.d. 1107: 45a).

Şeyh Hüseyin Efendi Vakfı'na ait han ve dükkânların kirasından almak üzere günlük dört akçeyle Türbe-i Celaliye yakınlarındaki mektepte muallim, iki akçeyle halife ve bir akçeyle Şeyh Ahmed Mahallesi'ndeki Ahmed Efendi Camii'nde devirhanlık ile Mevlâna Türbesi'nde iki akçeyle cüzhanlık, At Pazarı haricindeki Hüseyin Efendi Camii'nde iki akçeyle vaizlik cihetlerine mutasarrıf olan es-Seyyid Abdurrahman Halife'nin ölümü üzerine bu görevler dört oğluna müştereken 21 Aralık 1759 tarihinde verilmişti (VGMA, HRF.d. 1106: 21b). Buradan hareketle farklı görevlerin bir kişiye verilebildiği gibi aynı görevlerin ortak olarak birçok kişiye verilebildiği de söylenebilir. Ancak atamalarda Mevlâna neslinden oldukları özellikle vurgulanmıştır. 18 Temmuz 1835 tarihinde, Hüseyin Efendi'nin bıraktığı han ve dükkânlarından almak üzere günlük dört akçeyle Türbe-i Celaliye yakınlarındaki mektepte muallim ve iki akçe ile Mevlâna Türbesi'nde cüzhan olan Hüseyin bin Osman'ın ölümü üzerine yerine oğulları es-Seyyid Mustafa ve es-Seyyid Ahmed Çelebiler getirilmiştir (VGMA. VKF.d. 2176: 94). 1835 yılında muallim olarak atanan es-Seyyid Mustafa ve es-Seyyid Ahmed Çelebilere eskiden 100 akçe aylık verilirken 500 akçe zam yapılarak ücretleri 600 akçeye çıkarılmıştır (VGMA. HRF.d. 152-799).

2.d. Hüseyin Efendi Mektebi

Konya'da Şeyh Aliman Mahallesi'nde Hüseyin Efendi Mektebi adıyla bilinen bir mektep vardı²³ (VGMA, HRF.d. 1107: 21a; VGMA, HRF.d. 1112: 19a). Vakfiyeye göre Şeyh Aliman Zaviyesi yakınlarında yaptırdığı mektebin muallimine²⁴ günlük üç akçe, halifesine günlük bir akçe ve sıbyana üç akçe verilecekti (VGMA, HRF. d. 2178: 38; Tablo 1). 1749 yılı başlarında, muallim üç akçe ve halife bir akçe olmak üzere ücretlerini Şeyh Hüseyin Efendi'nin vakfettiği han ve dükkân kiralardan almışlardı. Vakfiyede kayıtlı olduğu ifade edilen bu meblağlara rağmen iki göreve de rağbet olmadığı ya da boş olduğu gerekçesiyle belirtilen tarihlerde atama yapılmıştı (VGMA, HRF. d. 1112: 19a).

2.e. Şeyh Hüseyin Efendi Mektebi/Hızırlık Mektebi

Şeyh Hüseyin Efendi, Hızırlık makamında Hızırlık Mektebi veya banisi olması dolayısıyla Şeyh Hüseyin Efendi Mektebi olarak bilinen bir mektep yaptırmıştı. 28 Mayıs 1721 tarihinde, At Pazarı Kapısı'ndaki mektebin baş halifelîği Mevlâna evladından es-Seyyid Abdurrahman bin Bayram'a iki akçe ile verilmişti (VGMA, HRF. d. 1107: 41a). Dolayısıyla vakfiyede öngörülmüş olmasa da ihtiyaç olduğunda yeni bir görevli, atanabilmekteydi. 1730 yılında, Hızırlık makamındaki muallimhanede üç akçe ile muallim-i sıbyan olan Mustafa bin Ebubekir yerine Mehmed Halife atanmıştı (VGMA, HRF. d. 1109: 11b). Bu atama kaydında mektebin yeri açık bir şekilde Hızırlık olarak ifade edilmiştir. 1721 yılı kaydında da At Pazarı Kapısı ifadesi kullanıldığından Hızırlık olarak anılan yeri burada aramak gerekir. Vakfiyede muallim olana günlük üç akçe, halifeye bir akçe ve bu mektepte okuyan sıbyana altı akçeden toplam 10 akçe ücret verileceği yazılıdır²⁵ (VGMA.VKF.d. 2178: 38; Tablo 1).

22 Sıbyan mektebi, dârütta'lim, dârülilim, muallimhâne, mahalle mektebi, taş mektep ve mekteb-i ibtidâiyye gibi adlarla anılmışlardır. Bu mekteplerin hocalarına muallim, yardımcılara kalfa (halife) denilmiştir (Baltacı, 2004: 6).

23 Şeyh Aliman, zaviyesi içinde bir de mescit yaptırmıştı. Vefatından sonra buraya gömülmüştür. Türbenin doğu şimalinde bir de mektep vardı. Bu mektep, zaviyenin yerine kurulmuştu (Konyalı, 1997: 744-745).

24 Sıbyan mekteplerinin hocaları genellikle medrese mezunu olup cami ve mescitlerde imam-hatiplik veya müezzinlik yapan kimselerdi (Baltacı, 2004: 7).

25 Sonraki yıllarda da mektebin muallimine günlük üç akçe ücret verilmişti (VGMA, HRF. d. 1107: 45a; VGMA, HRF. d. 1108: 6a; VGMA, HRF. d. 1112: 19a).

Bahsedilen üç mektebin isimleri ve birbirine yakınlığı dolayısıyla aynı mektepler olduğu düşünülebilir. Ancak ekteki tablo ve vakfiyede görüleceği üzere üç farklı mektepten bahsedilmektedir. Şeyh Hüseyin Efendi Muallimhanesi, türbe yakınlarındadır. Şeyh Hüseyin Efendi Mektebi, Şeyh Aliman Mahallesi'ndedir. Hızırlık Mektebi ise At Pazarı civarındadır. Ayrıca vakfiyede üçüne de tahsisatlar yapılmıştır. Yine üç vakfa, hurufat defterlerinde atamalar yapılmıştır. 1722 yılı²⁶ kayıtlarında buralara yapılan atamalar peşpeşe yazılmıştır. Yine 1749 yılı²⁷ atamaları da mekteplerin farklı olduğunu desteklemektedir.

2.f. Asitane'de Mevlid Okunması

Asitanede her yıl Rebî'ül-evvel ayında mevlid²⁸ okunması yanında bazı işlere üç akçe ayrılmıştı (VGMA, VKF.d. 2178: 38; Tablo 1). Asitane, Mevlâna Dergâhı olduğundan burada yılda bir kere mevlid okunması gerekiyordu.

2.g. Musluk Hayratı

Şeyh Hüseyin, At Pazarı Kapısı yakınında -burası Batı Kapısı olarak da anılmış-(VGMA, HRF. d. 1112: 19a) yaptırdığı cami için bir de musluk yaptırmış ve bunun için bir akçe ayırmıştı (VGMA, VKF.d. 2178: 38; Tablo 1). Musluk görevlisine günlük bir akçe ayrıldığını bazı belgeler de haber vermektedir (VGMA, HRF. d. 1112: 19a).

2.ğ. Şeyh Hüseyin Efendi Camii/ Ahmed Efendi Camii

Pir Hüseyin'in Konya'nın Şeyh Ahmed Mahallesi'nde²⁹ yaptırdığı bir cami vardır. Vakfiyesinde caminin hatip ve muhaddisine iki akçe; sermahfil, müezzin, tarifhan ve devirhana üç akçe olmak üzere beş akçe verileceği kayıtlıdır (VGMA, VKF.d. 2178: 38; Tablo 1). At Pazarı Kapısı haricinde bulunan cami, Şeyh Ahmed Mahallesi'ndeydi (VGMA, HRF. d. 1107: 19a, 30b). Vakfiyede Şeyh Hüseyin'in yaptırdığı belirtilen cami, bazı kayıtlarda Ahmed Efendi Camii olarak da anılmıştır. 7 Mayıs 1723 tarihinde Mevlâna evladından Şeyh Hüseyin Evkafı mahsulünden almak üzere Şeyh Ahmed Mahallesi'ndeki Ahmed Efendi Camii'nde bir akçe ile devirhan olan Abdurrahman'ın beratsız olduğu belirtilmişti (VGMA, HRF. d. 1107: 45b). Bazı kayıtlarda ise Şeyh Ahmed Mahallesi'ndeki Şeyh Hüseyin Efendi Camii (VGMA, HRF. d. 1106: 5b) olarak zikredilmiştir. Tayin edilen gelir, Şeyh Hüseyin Efendi tarafından vakfedildiğinden³⁰ aynı camiler olmalıdır. Konya'da benzer isimlere sahip camiler vardır. *Fevkani Camii* olarak bilinen (VGMA, HRF. d. 1109: 14a) Şeyh Ahmed Efendi Camii, Mevlâna Dergâhı'nın batısında, Kapı Camii'nin doğusundaydı. Cami, 1867'de yanınca yerine Aziziye Camii yapılmıştır (Ağaoğlu, 2004: 383, 385). 1659 tarihli vakfiyeden sonra yapıldığı anlaşılan bu caminin isim benzerliği dışında bahsedilen camiyle bir ilgisi yoktur. Bir diğeri ise Şeyh Ahmed Mahallesi Karakurt Caddesi üzerinde bulunan ve günümüzde Tahtatepen Camii adıyla anılan mabettir.

26 1722 yılına ait iki hurufat defterinde vakıflara yapılan atamaların arka arkaya yazılması, bunların farklı vakıflar olduğunu teyit etmektedir. Şeyh Aliman Mahallesi'ndeki muallimhaneye bir akçeyle halife-i sibyan olan Mustafa ölünce Mehmed atanmıştır. Asitane yakınlarındaki muallimhaneye iki akçeyle halife-i sibyan olan Ahmed vefat edince Seyyid Abdurrahman getirilmiştir. Hızırlık makamındaki muallimhanenin üç akçeyle muallimi Mustafa ölünce Mehmed Halife tayin edilmiştir (VGMA, HRF. d. 1107: 45a; VGMA, HRF. d. 1119: 112b).

27 1749 yılında bahsedilen üç mektebe atamalar yapılmıştır. Şeyh Aliman Mahallesi'ndeki mektebin halifesine bir akçe ve aynı mahalledeki caminin müezzinine bir akçe olmak üzere, vakfiyede kayıtlı bu meblağı, Ali bin Abdullah vakıftan almak şartıyla atanmıştır. Bu mahalledeki mektebin muallimine üç akçe vakfiyede tayin edildiğinden görev, Seyyid Hüseyin'e verilmiştir. Hızırlık Mektebi muallimine üç akçe şartı vakfiyede olduğundan Yakub bin Ahmed Halife görev almıştır. Türbe yakınlarındaki mektebin muallimine dört akçe ve türbede cüz okuyacak cüzhana iki akçe vakfiyede tahsis edilmesine rağmen zamanla boş kaldığından Osman bin el-Hac Mustafa atanmıştır (VGMA, HRF. d. 1112: 19a). Bu mekteplere yapılan atamalar için bk. VGMA, HRF. d. 1112: 27a, 28a; VGMA, HRF. d. 1107: 21a, 30a, 41a, 44a, 44b. Bu belgeleri görmemi sağlayan değerli meslektaşım Dr. Öğretim Üyesi Eşref Temel'e teşekkür ederim.

28 1409 yılında, Süleyman Çelebi tarafından yazılan *mevlid*, çeşitli vesilelerle ve bilhassa peygamberin doğum yıldönümü münasebetiyle okunurdu (Yedi yıldız, 2003: 375). Nitekim peygamberin doğduğu ayda okutulması vakfiyede şart koşulmuştur.

29 Vakfiyede bu durum şöyle ifade edilmiştir: ... *mahmiye-i Konya mahallâtından Şeyh Ahmed Mahallesi'nde bina eylediğim câmi-i şerîfde...* (BOA, EV. HMM.d 5052: 3; VGMA, VKF.d. 2178: 38)

30 *Şeyh Ahmed Mahallesi'nde Ahmed Efendi Câmii'nde evlâd-ı Mevlâna'dan Şeyh Hüseyin Vakfı'ndan bir akçe ile cüzhân olan Abdurrahman'ın berâtî tecdid* (VGMA, HRF.d. 1106: 16a) ifadesinden bahsedilen mabetlerin aynı olduğu anlaşılmaktadır.

1434'te Danişmend Mustafa tarafından yaptırılmış daha sonra Hacı Adil tarafından tamir ettirilmiştir. Bu nedenle çeşitli tarihlerde Danişmend Mustafa, Hacı Adil, Pir Hüseyin ve Tahtatepen isimleriyle anılmıştır. Konyalı, Turgutoğullarından Pir Hüseyin'in bu mabede vakıflar bıraktığını zikreder. Buranın Hüseyin Efendi Evkafı'na ait olduğu ve mütevellisinin 1672'de Ahmed oğlu el-Hac Mustafa olduğu görülür (Ağaoğlu, 2015: 230; Konyalı, 1997: 562). Vakfiyede bahsedilen cami ile bu cami aynı olmalıdır. Zira camiye gelir bırakan hayırseverlerden biri olan Hüseyin Efendi çalışmada tanıtılan kişidir. İkincisi 1672 yılındaki müteveli, Hüseyin Efendi'nin tüm vakıflarının tevliyetini verdiği el-Hac Mustafa'dır.

2.h. El-Hâc İshak Efendi Camii Vakfı

İçkale Kapısı önünde merhum el-Hac İshak Efendi'nin yaptırdığı bir cami vardı. Burasının vakfı olmadığından camide görevli hatibe günlük iki akçe, müezzin ve devirhana bir akçe ve haftanın iki gününde Muhammediye okuyana³¹ bir akçeden bu vakfa günlük toplam dört akçe yazılmıştı (VGMA. VKF.d. 2178: 38; Tablo 1). 9 Mart 1723 tarihinde, Mevlâna neslinden Şeyh Hüseyin Efendi Vakfı mahsulünden bir akçe ile el-Hac İshak Camii'nde *Muhammediye* adlı kitabı haftada iki defa okuyan Ahmed yerine vâkıfın evladından Mahmud Halife atanmıştı (VGMA, HRF.d. 1107: 45a).

Sonuç

Pir Hüseyin Efendi, 1580 yılında dünyaya gelmiş ve 1666 yılına kadar 86 sene yaşamıştır. Şeyh, pir, efendi ve çelebi unvanlarıyla anılmıştır. Muhtemelen eğitimini babası ile Mevlevî çevrelerinden almıştır. Zira Mevlâna Dergâhı postnişinliği görevine getirilmesi onun iyi bir eğitim aldığı kanıtıdır. Yine postnişinlik için birçok talip olmasına rağmen onun görevde kalması da ilmiyle alakalı olmalıdır. Şeyh Hüseyin Efendi'nin postnişin olduğu yıllar Sultan İbrahim ile Sultan IV. Mehmed dönemleridir. Yukarıda anlatıldığı üzere postnişin tarafından arakiyye giydirilmesi hadisesi, Mevlevîlere devletin bakışını göstermesi açısından da önemlidir. Abaza Hasan Paşa isyanı nedeniyle Hüseyin Efendi'nin şikâyet edilerek görevden aldırılmaya çalışılması ise Mevlevîler arasındaki iç çekişmeleri göstermektedir. Kadızadeleliler gibi semaya bakışı pek müspet olmayan bir grubun onun postnişinliği döneminde etkin olması ve semaya son şeklini de Şeyh Hüseyin Efendi'nin vermesi de ilginç olaylardır. Hüseyin Efendi, postnişin olmakla birlikte önemli bir hayırseverdi.

Şeyh Hüseyin Efendi, türbe yakınlarında yaptırdığı han ve kahvehane dükkânı ile diğer dükkânların gelirlerini vakfetmişti. 1659 yılına ait vakfiyesinde akrabası olan Mustafa Çelebi ibn Ahmed hayatta oldukça günlük bir akçe ile müteveli olacak. Bu dükkânlar kiraya verilecek, kiralari aylık olarak toplanacak ve masraflara harcanacaktı. Onun vefatından sonra ise vâkıfın evladından biri tevliyeti yürütecekti. Vakfiyesinde kira gelirleri, kendisinin yaptırdığı binalar ya da daha önce var olup geliri olmayanlara bırakılmıştı. Bunlara ayrılan günlük ücret toplamı 75 akçedir. Ancak vakıflarda görev alan toplam 28 görevliye ve çocuklara 74 akçe yazılmıştır. Dolayısıyla vakfiyede bir akçe eksik yazılmıştır.

Vakıfları arasında en bilineni Kapı Camii'dir. Günümüzde aynı isimle ibadete açık olan cami, birkaç kez yeniden inşa edilmiştir. İlk inşası 1659 yılı olan cami, At Pazarı yakınlarındaydı. Cami, vâkıfın adıyla da anılırdı. Yaptırdığı diğer camiler de kayıtlarda onun ismiyle zikredilmiştir. Türbe yakınındaki muallimhane, At Pazarı Kapısı'ndaki mektep ile Şeyh Aliman Mahallesi'ndeki mektep de onun adını taşımaktaydı. Kurumların isimleri genelde banilerinin adıyla zikredilirdi. Çelebiler Hanı içerisinde yaptırdığı mescit ise hanın ismiyle anılmıştır. Ancak bütün kayıtlarda mescidi onun yaptırdığı belirtilmiştir.

31 Gelibolulu Yazıcızade Muhammed Efendi tarafından Türkçe olarak şiir halinde kaleme alınan *Muhammediye* adlı eseri okumak için tayin edilen kişiye *Muhammediyehan* denilirdi (Yediyıldız, 2003: 375-376).

Kaynaklar

1. Arşiv Kaynakları

1.1. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

030.10.191.306.19.

1.2. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Evkâf-ı Haremeyn Muhasebeciliği Defterleri (EV.HMH.d): 5052.

İbnülemin Vakıf (*İE.EV*): 7-857.

Sadaret Mektubi Mühimme Kalemî Evrakı (A.MKT.MHM): 406/10.

1.3. Konya Şer'îye Sicilleri (KŞS)

3 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (987-1330 / 1579-1912) (Transkripsiyon ve Dizin) (2013). (Haz. Doğan Yörük), Konya: Palet Yayınları.

45 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1126-1127/1714-1715) (Transkripsiyon ve Dizin) (2008). (Haz. İzzet Sak-Cemal Çetin), Konya: Selçuklu Belediyesi Yayınları.

115.

1.4. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA)

Defterler (VKF.d.): 152, 2176, 2178, 2179.

Hurufat Defterleri (HRF.d.): 1106, 1107, 1108, 1109, 1111, 1112, 1113, 1119, 1140.

2. Kitaplar, Tezler ve Makaleler

Ağaoğlu, Sami (2004). "Musahip Mustafa Paşa Vakfı". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 15: 377-399.

_____ (2015). "Şeyh Ahmet Efendi". *Konya Ansiklopedisi*, C. 8, (Edit: Muhammet Ali Orak), Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları. 230-231.

Baltacı, Cahit (2004). "Mektep: Osmanlılar'da Mektep". *DİA*, C. 29, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 6-7.

Doktor Nazmi (1922). *Türkiye'nin Sıhhi-i İctimâî Coğrafyası Konya Vilayeti*. Ankara: Öğüd Matbaası.

Gölpınarlı, Abdülbâki (2006a). *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

_____ Belgeleri (2006b). *Mevlevî Âdab ve Erkânı*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Konyalı, İbrahim Hakkı (1997). *Âbideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Ankara: Burak Matbaası.

Küçükdağ, Yusuf (1989). *Lâle Devri'nde Konya*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

_____ (2011). "Çelebi Hanı". *Konya Ansiklopedisi*, C. 2, (Edit: Mehmet Birekul), Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 318.

Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî*. C. 3, (Hazırlayanlar: Nuri Akbayar-Seyit Ali Kahraman), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Muşmal, Hüseyin (2008). "1867 Konya Çarşısı Yangını ve Etkileri Üzerine Bir İnceleme Denemesi". *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 32/1, 97-116.

- Muşmal, Hüseyin-Çetinaslan, Mustafa (2009). "Bir Keşif Defteri Işığında Konya Kapı Camii'nin İnşa Süreci ve Mimari Özellikleri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 2/6: 446-480.
- Naîmâ Mustafa Efendi (2014). *Târih-i Na'imâ: Ravzatü'l-Hüseyin fî Hulâsati Ahbârî'l-Hâfîkayn*. C. III, (Haz. Mehmet İpşirli), Ankara: TTK Yayınları.
- Önder, Mehmet (1949). "Konya'da Osmanlı Devri Eserlerinden: Kapu Camii". *Konya Dergisi*, S. 131-132: 1-2.
- Önder, Mehmet (1971). *Mevlâna Şehri Konya (Tarihi Kılavuz)*. Ankara: Güven Matbaası.
- Özcan, Nuri (2004). "Mevlevî Âyini" *DİA*, C. 29, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 464-466.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. I, İstanbul: MEB Yayınları.
- Sâkîb Mustafa Dede (1283). *Sefîne-i Neffse-i Mevleviyân*. C. I, Mısır.
- Seyyid Fazıl Mehmed Paşa (2010). *Mevleviyye Silsilesi*. (Haz. Tahir Hafızalioğlu), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Seyyid Sahîh Ahmed Dede (2011). *Mevlevîlerin Tarihi -Mecmûatü't-Tevârîhi'l-Mevleviyye-*. (Haz. Cem Zorlu), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Şafak, Yakup (2012). "Hüseyin Çelebi". *Konya Ansiklopedisi*, C. IV, (Edit. Muhammet Ali Orak), Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları. 255.
- _____ (2016). "Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin Hazırladığı Konya Mevlâna Dergâhı Postnişinleri Listesi". *Nûsha*, S. 43, 153-166.
- Tanman, M. Baha (1991). "Arakıyye". *DİA*, C. 3, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 266-267.
- Temel, Eşref (2019). *Konya Kazası Hurufât Defterleri (1104-1250//1693-1835) (Tasnif Edilmiş Transkripsiyon ve Dizin)*. Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Top, H. Hüseyin (2016). *Mevlevî Usûl ve Âdâbı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Yediyıldız, Bahaeddin (2003). *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi*. Ankara: TTK Yayınları.

Tablo 1: Vakfiyesine Göre Pir Hüseyin'in Vakıfları ve Buradaki Görevlilerinin Ücretleri³²

Sıra No	Han ve Dükkân Gelirlerinin Vakfedildiği Vakıflar	Mütevelli	İmam	Hatip	Müezzin	Devirhan	Hatip ve muhaddis	Müezzin ve devirhan	Muhaddis	Kayyim, ferraş, çeragdar	Sermahfil, müezzin, tariffhan	Halife	Cüzhan	Muhammediyehhan	Muallim	Sıbyan	Mevlid okutmak	Mum-ı çerag	Toplam ücret (Günlük-Akçe)
1	Pir Hüseyin Camii/Kapı Camii		1	1	2	4			1	1									10
	Ücretleri		2	2	4	4			2	3								1	18
2	Şeyh Hüseyin Efendi Muallimhanesi											1	1		1				3
	Ücretleri											2	2		4	7			15
3	Asitane'de Mevlid Okunması																		
	Ücretleri																3		3
4	Çelebi Hanı Mescidi		1		1														2
	Ücretleri		4		2														6
5	el-Hac İshak Efendi Camii			1				1						1					3
	Ücretleri			2				1						1					4
6	Hüseyin Efendi Mektebi (Şeyh Aliman Mahallesi)											1			1				2
	Ücretleri											1			3	3			7
7	Pir Hüseyin Camii (Şeyh Aliman Mahallesi)			1	1				1										3
	Ücretleri			2	1				1										4
8	Şeyh Hüseyin Efendi Mektebi/ Hızırlık Mektebi											1			1				2
	Ücretleri											1			3	6			10
9	Şeyh Hüseyin Efendi Camii (Şeyh Ahmed Mahallesi)						1				1								2
	Ücretleri						2				3								5
10	Musluk Hayratı																		
	Ücretleri																		1
	Bütün vakıf	1																	1
	Ücretleri	1																	1
Toplam görevli		1	2	3	4	4	1	1	2	1	1	3	1	1	3				74

32 Vakfın adının karşısında yazanlar, görevlilerin sayısını belirtirken ücretleri kısmı ise görevlilere ödenen akçe üzerinden günlük ücretlerdir. Toplam ücret kısmında italik yazılanlar o vakfa ait toplam ücreti, koyu yazılanlar ise ilgili vakıftaki toplam görevli sayısını göstermektedir.

Belge 1: Çelebi Hüseyin Efendi'nin Vakfiyesi Sureti (BOA, EV. HMH.d 5052: 3)

۱۰۴

محکم دلائل سے مزین
متنوع مضامین پر مشتمل
دعا کی کتاب

الحمد لله الذي وفق العباد الاعمال ازدي اليوم النادر والصلوة على سيدنا محمد وال وصحبه اجمعين وعلى الرسل
 ووافلاح ولشايد وبعد سيرة قديمه اسوده اولاد قطب الساجدين وزهر الواسع حررت مولانا جلال الدين
 بن البرقي ولسرنا شامته بنينا وشاعرت يوم الدير حشرنا شيت ثورته شيفرنس حالاتيخ وسجارت مشايد
 اولاد صاحب الخزانة والحصانة التي حسبوا لذي ابرح صديقي الصديق المولى عرف الدائم محمد في اليات
 الى يوم البعث والدرصانه حشرنا على حيايه ونعال صحنه وزمانه نظرفه محاسن شرع نبوي ويحمد
 ويحسب مظلوم حلال اولاد شويديف كلام وتفيز ليام الميرك ثورته شيفر قورشه كندى مالمندة بنا الميرك
 حاجه حبه وسلط مملكت سلسله اولاد قسطن حازر دو كاندي وغدها حبه لونت وظلالم
 وقف وحبس ايروب وشيخنا كچون شلقا قريه صفيح جلبي ابراهيم قيد صيات اولاد يوم برانجي ابو
 شرف اولاد يوم اجارنه وبرايوب ماه بياه البخاره شمس الدين الاحبار اطل بازارى قيدي قورشه بنانا
 واوداد اولاد مظالم عليه وقرنه قريه كصف اولاد سيد الخليل الاحبار اطل بازارى قيدي قورشه بنانا
 الميركيم جامع شيفر حطب اولاد يوم اليخاخي واولاد شيفر امام اولاد يوم اليخاخي يوم
 هورلرته يوم برانجي ويوم جمع كندر اولاد يوم اليخاخي يوم برانجي يوم اولاد شيرازنجي ايدر وتورته
 وكوشي ومجر ادر اولاد يوم اوج افقي وموم جزيه اجيون يوم برانجي جمع يوم اولاد شيرازنجي ايدر وتورته
 شيفر قورشه بنا الميركيم معلم خانك ضواجر اولاد يوم دورت افقي وعليلب يوم اليخاخي ويوم ايدر وحبس
 خورشيف نعدويه ونعدويه اجيون يوم اليخاخي وصيات نعلنه يوم برانجي جمع اليوم اوج اجون يوم اوج
 اعديت سنان شيفرنس ببرسنه ماه ربيع الاولك مولدر شيفر قورشه وسائر سهارافي اجون يوم اوج
 اعديت سنان شيفرنس ببرسنه ماه ربيع الاولك مولدر شيفر قورشه وسائر سهارافي اجون يوم اوج
 افقي وغان مذبور واخنه بنا الميركيم سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد
 يوم اوج كبر بريم بعد الصلاه الظهر وعصاف شيفر الحاج سكر شيفر في بنا ايروب وقف اوقص يوم برانجي جمع
 واولاد قوشى اوكونك مرسوم الحاج سكر شيفر في بنا ايروب وقف اوقص يوم برانجي جمع
 يوم اليخاخي ونوزنه ودرسا وقيد يوم برانجي وصيات نعلنه يوم برانجي جمع اليوم اوج افقي ايدر وتورته
 يوم دوره افقي ايدر ومرصوم الشخ علمان زادي قورشه بنا الميركيم كنيه معلم اولاد يوم اوج افقي
 وخيف اولاد يوم برانجي وصيات نعلنه يوم اوج افقي حبه با الميرك كنيه معلم اولاد يوم اوج افقي
 نذره قورشه بنا الميركيم جامع شيفر حطب اولاد يوم اليخاخي وقرنه بنا الميرك كنيه معلم اولاد يوم اوج افقي
 يوم برانجي جمع اليوم دوره افقي ونه حليلس متانس بنا الميرك كنيه معلم اولاد يوم اوج افقي
 يوم برانجي واولاد منيرك اوقيان صيات يوم اليخاخي جمع اليوم اوج افقي وسجل ونوزنه وقرنه حله
 جمع شيفر سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد يوم اوج افقي
 اجد سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد يوم اوج افقي
 ودرضوان اولاد برانجي اجد سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد يوم اوج افقي
 جامع شيفر قورشه واقع مذبور ذارالذمت خيرانه المبرور صديق جلبي ابراهيم نام كنه على ماهر البير
 اجد يوم بنجي افقي اجد سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد يوم اوج افقي
 مذكور خان حديد وكاكبير شليم ايروب كبر افارس وقيني حاوره سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد
 مجلس شرعيه لادرم التثنيه اهضار ايروب اجد سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد يوم اوج افقي
 لادم وكادر ديو سترار انكس شوق دغي امام حرام لادرم خصله سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد يوم اوج افقي
 افاض الميركس قوليد حكم حطب ايروب به نويه وموضعه اولى خدي كليلس ولا عليلس ولا باح ولا يره ولا يره
 بوي ابد وقف مسجد وشيخ وقصفي شخ وخولدتنا وبل فارس وكاب قندهام الحيم والنوب
 ولا يره قورشه في ابطال وشيخ وقصفي شخ وخولدتنا وبل فارس وكاب قندهام الحيم والنوب
 الاكل الاظم وارباب المعاصي يوم نوزنه بالنواصي فالدهب والواقف طالب والربانيه قريه والشار
 صعب خانا قورشه من وصدوق وسط شهر رجب المحامن سكر شيفر ربه جورشيف نعدويه ايد جمع شيفر حطب اولاد يوم اوج افقي